

Rødovre, den 23. august 2018

Børne- og Socialministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K

E-mail: masz@sm.dk med kopi til familier@sm.dk

Vedr. j. nr. 2017 -5024 Høring over udkast til forslag til lov om Familieretshuset m.v.

Landsforeningen Børn og Samvær glæder sig grundlæggende over det meste af indholdet i den politiske aftale.

For os er hovedingredienserne i aftalen, at der skal være skærpet fokus på, hvad der er bedst for det enkelte barn og på betydningen af, at barn eller forælder har været udsat for fysisk eller psykisk vold.

Endvidere hæfter vi os ved, at der i den politiske aftale er opbakning til at holde stort fokus på domstolssystemet og dermed for os at se retssikkerheden.

Aftalen har blandt andet baggrund i, at der i lang tid har været en massiv kritik af Statsforvaltningens embedsførelse. Det forudsættes etablering af Familieretshuset og Familieretten at kunne rette op på.

Den politiske aftale har fokus på et screeningssystem, som i overskrifter virker fornuftig.

I dette høringssvar vil vi fokusere på de huller i osten, som vi i et vist omfang ser i lovforslagene naturligvis i håb og forventning om, at noget vil blive præciseret i den afsluttende politiske proces.

Vores fokus i høringssvaret vil med baggrund i vores formålsbestemmelse være på håndteringen af forældremyndighed og samvær.

De materielle regler i forældreansvarsloven.

Vi er bekymrede for den del af aftalen, som fortsætter en retstilstand, der på trods af mange andre ord fortsat er præget af politisk korrekthed.

Begrebet delt bopæl er farlig, fordi det med sikkerhed i fremtiden vil blive markedsført som de gode samarbejdende forældres løsning på en måde, der vil se ned på forældre, som belært af deres erfaringer fra det brudte parforhold vil være skeptiske over for modellen.

Vi er opmærksomme på, at man kan "opsige" en aftale om delt bopæl men frygter for konsekvenserne heraf, fordi det med vores erfaring vil være den pressede forælder, som vil komme til at indgå en aftale, som vedkommende ikke i virkeligheden ser sig selv og barnet i.

Udsigten til, at den delte bopæl vil føre til en større gevinst for den karakterafvigende forælder end normalforælderen, bekymrer os. Den gevinst vil kunne komme til at gå ud over barnet i sidste ende.

Derfor opfordrer vi bedende politikerne om at genoverveje dette politisk korrektheds begreb.

Vold – såvel fysisk som psykisk.

Præciseringen i forslaget til forældreansvarslovens § 4, 2. pkt. udtrykker en præcisering af, hvad man stort set altid har hævdet også hos myndighederne. (Teksten: »Familieretshuset og Familieretten skal have fokus på, at afgørelser skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at beskytte barnet mod at være vidne til vold.«)

Det har blot aldrig været efterlevet i de praktisk vanskelige situationer, hvor børn og især den ene forælder er udsat for vold eller især psykisk vold.

Det er frustrerende at læse et lovforslag, hvor man i den almindelige omtale er vældig optaget af begreberne vold og psykisk vold som relevante, men hvor man i detaljerne reelt nedtoner det.

Igennem mange år har man været fokuseret på, om et voldeligt forhold var behandlet strafferetligt vel vidende, at det i strafferetten ofte sker, at en sag strander på bevisets stilling.

I det foreliggende lovforslag omtales begreberne 23 gange i teksten, hvor det understreges, at det er tilstrækkeligt, at der er "mistanke" om, at et barn eller en part har været udsat for vold.

Problemet i denne sammenhæng er, at det i alle 23 tilfælde handler om, at man kan undlade at afholde et fælles møde med deltagelse af begge parter.

Vi må indtrængende henstille, at det i bemærkningerne bliver præciseret, at såvel fysisk som psykisk vold både over for den anden voksne og over for børnene, bør have afgørende indflydelse på vurderingen af, hvad der er bedst for barnet såvel vedrørende forældremyndighed som bopæl og samvær.

Politikerne må træde i karakter over for embedsmændene på det punkt, så det kommer med i den samlede pakke.

Vi har et ønske om, at der tages stilling til, hvad der egentlig definitions-mæssigt ligger i begrebet vold i denne familieretlige sammenhæng. Provokerende sagt ønsker vi, at der tages stilling til, hvor meget et barn egentlig kan tåle. De fleste har nok som os en nultolerance.

Endvidere ønsker vi, at det forstås og dermed præciseres, at det strafferetlige voldsbegreb på ingen måde bliver en del af den retlige bedømmelse i familieretlig sammenhæng. Den straffeprocessuelle regel om, at enhver tvivl skal komme tiltalte til gode, må pilles ud af tankegangen i disse problemstillinger.

Det juridiske bevis er og bliver svært i familiesammenhæng, hvor der ofte ikke er vidner. Tvivlen må komme barnet til gode.

Tabuiseringen af vold i vores samfund, og den allerede eksisterende praksis med så vidt muligt at undlade at beskrive eller forholde sig til påstande om vold, forstærker traumatet hos den voldsramte.

Disse principper bør indgå i bemærkningerne.

Om begrebet "konflikt".

Vi er i Landsforeningen Børn og Samvær ikke så begejstrede for brugen af ordet konflikt. I mange af disse sager består fortrædelighederne af en ensidig jagt. Ordet konflikt indikerer, at begge har skyld i den situation, der udefra opfattes som "en konflikt".

Om tvungen delt bopæl i en "karensperiode" ved samlivsophævelse, den foreslåede § 17.

Forslaget er diffust og uklart.

Overgangsperioden ved samlivsophævelse er også efter gældende ret problematisk.

Det nye regelsæt tager som allerede nævnt afsæt i, at der skal være skærpet opmærksomhed på situationer, hvor barnet eller en af forældrene har været udsat for vold eller psykisk vold.

Netop i opbrudsperioden eksisterer der en oplagt mulighed for og i praksis hyppig faktisk magtkamp. Den nugældende retstilstand er sådan set udmærket, fordi den i kraft af det kontaktbevarende samvær sikrer kontakt mellem barnet og begge forældre.

De nugældende regler sikrer, at man i al fald teoretisk hurtigt kan få sat en sag i gang om bopæl.

Tankerne bag den nye regel i forældreansvarslovens § 17, stk. 3 er sådan set vældig sympatiske. De bærer imidlertid præg af, at man ikke har forståelse for netop den magtkamp, der finder sted i den fase.

Efter vores opfattelse er det vigtigt, at der straks etableres en sikker tilstand, hvor barnet ikke bliver aktuel kasterbold i en verden, der måtte tage udgangspunkt i det hidtidige fælles hjem. Det skal være muligt for en forælder, som har været udsat for fysisk eller psykisk vold, at flytte fra hjemmet med barnet uden at risikere at skulle tilbagelevere på basis af det formelle omkring det hidtidige "fælles hjem".

Der må etableres en mulighed for en hurtig og effektiv placering – normalt med kontakt til begge forældre – men baseret på, hvad der er bedst for barnet.

De velmenende ord i såvel lovtekst som bemærkninger har karakter af ammestuesnak uden forståelse for virkeligheden.

Hvem skal bestemme, hvor barnet skal være hvor længe i den fase. Det tager forslaget overhovedet ikke stilling til.

Landsforeningen Børn og Samvær forudser store problemer som følge af den velmente tankegang og de "umulige" formuleringer herom.

Vi foreslår, at forslagets § 17, stk. 3 og 4 undlades.

Delt bopæl – forslagets § 18 a.

Landsforeningen Børn og Samvær er skeptisk over for tankegangen bag delt bopæl.

Vi er enige i grundtanken om, at forældre bør samarbejde om børnene. Som på flere andre punkter i forslaget bærer det præg af en naiv tilgang til problemstillingerne.

Vores tilgang til emnet børn og samvær er baseret på næsten 20 års erfaring som forening.

Gennem årene har vi haft utallige henvendelser fra forældre, som har indgået aftaler om bopæl og især samvær baseret på en forestilling om, at hvis man blot i forbindelse med parforholdets opløsning indgår nogle aftaler "for husfredens skyld", går det nok alt sammen.

Forældre indgår derfor meget ofte i den situation aftaler, som overhovedet ikke holder og i øvrigt på blot mellemlangt sigt ikke er til barnets bedste.

Vi ser med alvorlig bekymring for eksempel på ideen om, at man kan aftale betingelser for delt bopæl tidsmæssigt og som eksempel fra bemærkningerne baseret på, hvor langt en forælder flytter fra den aftalte fysiske placering af de to forældre.

I gældende ret er der allerede en tendens i retning af at indføre stavnsbåndet for skilsmisseforældre. Oplægget her går i samme retning.

I en foranderlig og omstillingsparat verden, som samfundet i øvrigt besynger positivt, er det umuligt at forestille sig, hvordan fremtiden ser ud for et forælderpar bare kort ude i horisonten.

Helt galt går det med forslagets § 18, stk. 2, hvorefter barnet skal have bopæl hos den forælder, der har overholdt en geografisk placering i forbindelse med aftale om delt bopæl. Hvor er det overordnede hensyn til, hvad der er i barnets objektive interesse?

Bestemmelsen bør udgå.

Lov om Familieretshuset.

Vi ser med relativ pæn sympati på den foreslåede model med Familieretshuset, Familieretten og et tættere samarbejde med kommunerne.

”Relativ pæn sympati” dækker over, at det er tiltrængt med massive ændringer af den sagsbehandling, der finder sted i Statsforvaltningen i dag. Desuden bør der bestemt også være større fokus på retssikkerheden, som synes at være en del af bagtankerne i det nye system.

Vi er imidlertid bekymrede over, at det reelt ser ud til, at Statsforvaltningen fortsætter under nyt navn og i virkeligheden med større uigennemskuelig magt uden for domstolskontrol. Endelig har vi overordentlig stor bekymring over kommunernes socialforvaltninger, der i meget vidt omfang fremstår uprofessionelle og uden reel forståelse for dybereliggende psykologiske mekanismer, der præger området for børn, der ikke længere bor sammen med begge deres forældre.

I erkendelse af, at grundprincipperne i aftalen er urokkelig vil vi i det følgende fokusere på nogle enkelte spørgsmål, som vi håber vil give anledning til refleksioner i den endelige løsning.

Screening til grønt, gult og rødt spor.

Generelt finder vi tanken om at inddele sagerne fra helt uproblematisk til voldsom tunge rigtig fornuftig.

Vi kan på baggrund af lovforslag og især bemærkningerne have vanskeligt ved at gennemskue en garanti for, at den indledende screening bliver effektiv og korrekt, så sagen ender i det rigtige spor fra starten.

Screeningen skal foregå gennem de oplysninger, som parterne indgiver via den digitale selvbetjening. Vi hæfter os selvfølgelig også ved, at det beskrives, at forældrene vil skulle svare på langt flere spørgsmål end i dag ved indledningen.

I familieretlige sager og især børnesager er det mere undtagelsen end reglen, at parterne har den samme oplevelse af kompleksiteten i konflikten. Den part, der eksempelvis ved dominerende og truende adfærd, er vant til at få sin vilje, vil ikke beskrive noget problem.

I virkeligheden savner vi en "minimumsfaglighed" for at kunne vurdere børnesager, og til at bedømme forældrenes evne til at kunne yde omsorg for barnet. Belært af mange års dårlige erfaringer med et system, der er mere optaget af ligestilling af kønnene end af, hvad der reelt er bedst for barnet ser vi med bekymring på de meget vage retningslinjer i bemærkninger og lovtekst.

I den forbindelse hæfter vi os med stor utryghed ved, at screeningen ikke kan indbringes for nogen højere myndighed, jfr. Forslagets § 4, stk. 3.

Det er helt afgørende, at en sag screenes rigtigt. En forkert screening vil medføre en forhaling af processen. Ministeriets begrundelse er, at der er tale om et procesledende skridt, og at det efter ministeriets opfattelse er retssikkerhedsmæssigt forsvarligt.

Vi indstiller, at afgørelse om screening skal kunne indbringes for familieretten gennem kære.

Betydningen af ”indgribende for barnet”.

Flere steder både i lovteksten og i bemærkningerne indgår begrebet ”indgribende for barnet”.

For eksempel fremgår det af forslagets § 28, at en samværssag kan indbringes for Familieretten, såfremt afgørelsen vil være indgribende for barnet. På side 153 anføres, at vurderingen heraf overlades til Familiehusets skøn.

Ovenfor udtrykte vi bekymring over placering af uigennemskuelig magt i Familieretshuset. Efter forslagets § 28, stk. 3 kan beslutningen efter § 28 ikke indbringes for Familieretten.

Så vidt ses bliver konsekvensen heraf i teorien, at Familiehuset suverænt i praksis kan beholde alle sager om samvær i huset.

Sammenholdes ovenstående med bemærkningerne side 49f, vil man (forhåbentlig) kunne forstå vores principielle bekymringer.

Vi indstiller, at afgørelser efter § 28 kan indbringes for Familieretten.

Retssikkerhedsmæssigt bør alt i princippet kunne indbringes for anden instans. Sikkerheden består først og fremmest deri, at parterne får lejlighed til over for en appelinstans at begrunde sin utilfredshed og betænkeligheder. Muligheden for kære forhindrer ikke, at problemstillingen i sidste ende faktisk behandles i Familiehuset, hvis Familieretten er enig i vurderingen.

Et kæremål er en relativ hurtig afgørelsesform på skriftligt grundlag. Der vil derfor ikke være nogen indgribende forhalelse af processen ved kære muligheden.

Diffuse kriterier for, hvad der kan indbringes for Familieretten.

Generelt er vi i forlængelse af det allerede anførte bekymrede for, at kriterierne for, om Familieretshuset kan træffe afgørelse er alt for diffuse.

På side 50 anføres: " Ministeriet finder derfor, at Familieretshuset skal have kompetence til at træffe afgørelse i sager, hvor afgørelsen ikke har en særligt indgribende karakter eller en særlig kompleksitet, som kan nødvendiggøre, at der træffes afgørelse i domstolsregi."

I virkeligheden er vi ikke grundlæggende uenige om, at mindre komplicerede afgørelser kan træffes i Familieretshuset som første instans. Som anført ovenfor bør det blot være kompetencebeslutninger, som af retssikkerhedsmæssige grunde skal kunne indbringes for Familieretten.

Skriftligt grundlag eller møder – Forslagets § 10.

I bemærkningerne på side 99 anføres, at "Familieretshusets beslutning om at behandle en sag på et møde eller på skriftligt grundlag er ikke en forvaltningsretlig afgørelse, men en procesledende beslutning, der ikke kan indbringes særskilt for Familieretten efter reglerne i denne lov".

Også her er vi bekymrede, da det styrker magten hos sagsbehandleren. Det er retssikkerhedsmæssigt betænkeligt. Udgangspunktet må være at sikre den bevisumiddelbarhed, der består i, at en afgørelsesmyndighed har mulighed for at danne sig et personligt indtryk af parterne.

Parternes villighed til at deltage i konfliktmægling med videre.

Det er et par steder i bemærkningerne nævnt, at parternes villighed til at deltage i konfliktmægling og rådgivningstilbud med henblik på at finde en løsning skal indgå i vurderingen af, hvornår sagen bør indbringes for Familieretten.

Det er vores erfaring, at især forældre, som har været udsat for fysisk eller psykisk vold, vil have store betænkeligheder ved at indgå i sådanne tiltag. Udsatte forældre oplever et stort pres fra den anden og også fra "systemet" med henblik på at få gennemført mægling.

I den sammenhæng hævdes ofte i al fald fra modparten, at manglende vilje (mod) til at deltage i sådanne processer skal komme pågældende til skade.

Vi er enige i det, der konkret skrives om emnet, fordi det kan medvirke til at fremskynde processen.

Af de anførte grunde skal vi imidlertid indtrængende anmode om, at det føjes til i bemærkningerne, at der kan være rimelige grunde til vægring ved deltagelse i for eksempel konfliktmægling. Uanset at det hele tiden fremhæves, at der skal tages hensyn til barnet, og uanset at der flere steder tales om psykisk og fysisk vold, vil det være af stor betydning, at det understreges også i denne sammenhæng.

Helhedsorientering – samarbejde med kommunerne – især omkring § 50-undersøgelser.

Der har de senere år været en udpræget tendens til, at man i det retlige system (Statsforvaltningen og retterne) har været tilbøjelige til at læne sig op af kommunernes vurdering af familien, som de kommer til udtryk i §50-undersøgelser.

Man synes i både retterne og Statsforvaltningen i praksis at have misforstået de meget forskellige formål, som der er med en §50-undersøgelse og en børnesagkyndig undersøgelse eller forældrevevneundersøgelse.

Mens en § 50-undersøgelse har til formål at vurdere den hjælp, man under de ydre omstændigheder kan yde en familie, har en børnesagkyndig undersøgelse til formål at afveje, hvor det er bedst for et barn at være hvor længe (familieretligt).

Det er vores oplevelse, at især kommunernes medarbejdere er alt for dårligt uddannede og gearede til at vurdere det helt centrale i denne sammenhæng. Her står de børnesagkyndige i såvel Statsforvaltningen som retternes regi langt mere kompetente.

Vi ser gode perspektiver i samarbejdsmodellen men henstiller, at den overordnede styring kommer til at ligge i det statslige system, hvor den lokalpolitiske økonomitilgang trods alt ikke styrer.

Kort og godt har vi yderst begrænset generel tillid til socialforvaltningerne i denne sammenhæng.

Vi ville kunne opliste og dokumentere adskillige sager, der kører af sporet i det system.

Generelt om sagsoplysning.

Vi er generelt bekymrede for den del af systemopbygningen, der handler om sagens oplysning.

Tendensen forstærker en udvikling, som også har været gældende i det eksisterende system både i Statsforvaltningen og i noget mindre udstrækning i retten.

Der lægges op til, at sagerne i sin helhed skal oplyses af Familieretshuset helt indtil oversendelse til retten. Det går endda så vidt, at der lægges op til, at Familieretshuset skal formulere parternes påstande til Familieretten, jfr. nedenfor om retsplejelovsændringerne.

Landsforeningen Børn og Samvær er tilfredse med, at det med forslaget synes at blive muligt for Familieretshuset at indhente oplysninger, som det tidligere har været vanskeligt at få frem.

Det har i al vores eksistenstid været det nærmest bærende grundlag for vores forening, at enhver sag skal oplyses så godt og objektivt som muligt. Parternes gensidige påstande og beskyldninger bør høres, tages alvorligt og ikke mindst afdækkes.

Overordnet er det i alle sager rigtig vigtigt, at parterne får lejlighed til at komme ud med sine synspunkter og bekymringer, så de kan indgå i den samlede vurdering.

Efter vores vurdering har et af det nuværende systems hovedproblemer været, at mindst en af parterne ofte ikke har følt sig hørt og taget alvorligt.

Kun en effektiv neutral afdækning vil give det effektive grundlag for rigtige løsninger, som er bedst for barnet.

Vi indstiller, at ovenstående betragtninger indgår i de generelle bemærkninger.

Om uddannelse af medarbejdere – evne og vilje til at se udfordringerne.

Landsforeningen Børn og Samvær er oprigtigt glade for det skærpede fokus på "bedst for barnet", som det er beskrevet i § 1, stk. 2.

Generelt er vi fornøjede med ethvert tiltag, der kan gøres for at neddrosle konflikter.

Vi har gennem årene gang på gang påpeget, at der til alle tider vil være parforhold, der præges af ustabilitet, fysisk eller psykisk vold.

Det kan ikke nytte noget at sætte kikkerten for det blinde øje omkring det.

Det er vores oplevelse, at afdækning af personer, hvis psykiatriske adfærd ret utvivlsomt påvirker børnene, er overordentlig vanskelig. Personer med en personlighedsstruktur, som tidligere blev benævnt psykopatiske, evner at optræde som nat og dag i et omfang, der gør det virkelig svært at gennemskue.

Påstand står alt for ofte mod påstand i præcis de sager.

Vi foreslår, at det ikke bare er et krav, at Familieretshuset har børnesagkyndige blandt personalet men også voksenpsykologer og gerne personer med psykiatrisk uddannelse.

Procesgangen – Retsplejeloven.

Landsforeningen Børn og Samvær er en forening, hvis bagland for størstedelens vedkommende er enlige forældre, der føler sig presset i konflikten om børnene, og som har vanskeligt ved at finansiere den ofte nødvendige hjælp.

Vi er som forening optaget af, at der gives plads til grundige oplysninger. Som ovenfor antyd det oplever mange ikke at blive hørt.

Retssikkerheden er i høj fokus hos os.

Vi er bekymrede over, at det ikke klart fremgår, hvilke kriterier, Familieretten skal lægge til grund ved afgørelse af, om en sag skal behandles efter den forenkede proces i rpl. § 449e til 449g.

Kriterierne bør præciseres.

Det forhold, at sager i den forenkede proces som hovedregel behandles på skriftligt grundlag i retten, foreslår vi ændret. Betragtningerne er de samme om betydningen af bevisumiddelbarheden, som vi omtaler i forbindelse med § 10 i lov om familieretshuset. (§ 453)

Spørgsmålet om forenklet proces bør af retssikkerhedsmæssige grunde kunne påkæres til landsretten. (453)

Tvangsfuldbyrdelse – retsplejelovens kapitel 42a

Landsforeningen Børn og Samvær har med nogen forundring fulgt den til tider meget ophedede debat om tvangsfuldbyrdelse af afgørelser vedrørende bopæl og samvær.

I et retssamfund er det selvfølgelig nødvendigt, at en retmæssig afgørelse også kan fuldbyrdes. Det er ikke vores erfaring, at fuldbyrdelse i praksis gennemføres dramatisk og uacceptabelt, selv om det kan ske. Os bekendt er fysiske fogedsager mod børn en relativ sjældenhed.

De ændringer, som blev gennemført i 2012 har efter vores erfaring haft en positiv effekt.

Imidlertid har vi ikke indvendinger imod, at man skærper tonen over for de forældre, som ikke vil efterleve afgørelser.

Vi har dog behov for at præcisere som vores absolutte grundopfattelse, at fogedsager baseret på, at en forælder ikke afleverer eller tilbageleverer et barn som altovervejende hovedregel har baggrund i, at pågældende forælder ikke har oplevet sig hørt i processen.

Man kan formulere det sådan, at afgørelserne ikke har haft en sådan grundighed og åbenhed, at den tabende part har forstået, hvorfor en afgørelse er gået imod pågældende.

Vi har gennem hele vores eksistens plæderet for, at sagerne også af den grund bliver mere grundigt oplyst. Der er sket forbedringer gennem årene. Vi håber, at den foreliggende reform styrker det forhold.

Med venlig hilsen

Viggo Bækgaard

formand og talsmand for
Landsforeningen Børn og Samvær